

WAT DOEN WE MET DEZE CRISIS? NA COVID-19

Anne-Marie Rakhorst, Eric van Gorp,
Frits van der Meer, +Jan Hendriks,
Joost Jansen o.praem., René Grotenhuis, René Peters

BERNE MEDIA

‘Het zijn moeilijke tijden! Dat zeggen de mensen
tenminste. Laten we liever goed leven, dan worden
de tijden vanzelf goed. Wij zijn namelijk de tijden.
Zoals wij zijn, zo zijn de tijden.’

Aurelius Augustinus (354-430 n.Chr.)

WAT DOEN WE MET DEZE CRISIS? NA COVID-19

Anne-Marie Rakhorst, Eric van Gorp,
Frits van der Meer, +Jan Hendriks,
Joost Jansen o.praem., René Grotenhuis, René Peters

© 2020 De auteurs

© 2020 Berne Media | uitgeverij abdi van berne

www.bernemedia.com

Redactie: Els Veurink | Tekstbureau Els

Vormgeving omslag: Thomas van Staveren | Graphic Island

Vormgeving binnenwerk: Ronald Smaal | Reis met goudvis

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 8972 412 0

E-BOOK 978 90 8972 413 7

NUR 740

Corona daagt ons uit

Van het 'oude gewoon' naar het 'nieuwe normaal'

Eric van Gorp

De coronacrisis heeft vele gezichten, de beleving ervan wordt sterk bepaald door de bril waardoor je kijkt. Voor mij geldt dat ik de coronacrisis beleefde als mens, arts, viroloog. Door de bril van de dokter bezien, ben ik betrokken bij de behandeling van patiënten met een COVID-19-infectie. Ik zie de indrukwekkende beelden van mensen die in het ziekenhuis worden opgenomen. Ik ervaar hoe de kennis over deze nieuwe infectie snel toeneemt en ons helpt het ziektebeeld beter te begrijpen en de behandeling beter af te stemmen. Als arts zie ik ook dat mensen na een doorgemaakte, ernstige COVID-19-infectie vaak nog niet snel terug zijn op het oude niveau. Zij hebben een

Eric C.M. van Gorp is internist/viroloog en werkzaam als hoogleraar klinische virologie in het Erasmus MC. Hij houdt zich, naast de directe zorg voor patiënten, bezig met wetenschappelijk onderzoek en onderwijs. Zijn interesse ligt vooral in de sociaal-maatschappelijke impact van infectieziekten veroorzaakt door virussen, in het bijzonder hiv en de exotische virusinfecties.

lange weg van herstel te gaan en de sociaal-maatschappelijke gevolgen kunnen enorm zijn.

Als viroloog kijk ik naar het virus en kijk ik door de bril van het virus: waar komt het virus vandaan en hoe zoekt het zijn weg om zich verder te kunnen verspreiden? Op zoek naar kennis over het virus en kennis over de omstandigheden die het virus nodig heeft om zich te kunnen verspreiden. Dat heeft te maken met hoe wij leven, de omstandigheden die wij creëren. Het is een grote uitdaging om als viroloog bij te dragen aan inzichten en kennis die we nodig hebben om de verspreiding van dit virus te stoppen en behandeling mogelijk te maken.

Als dokter en als viroloog, als onderzoeker begint het allemaal met de waarneming, vanuit de waarneming stellen we vragen en vanuit deze vragen kunnen we onderzoek opstarten. Onderzoek waardoor we uiteindelijk de antwoorden hopen te vinden op onze vragen. Onderzoek doen kost tijd, geld, inspanning en vergt uithoudingsvermogen, maar is vooral ook een creatief en innovatief proces waarin samenwerking cruciaal is. Als mens ben ik betrokken als de burger, echtgenoot en vader die ik ben en ervaar ik de zorgen en onzekerheden waarmee we moeten leven.

Infectieziekten

Infectieziekten, epidemie, pandemie. Infectieziekten zijn van alle tijden. De verspreiding van infectieziekten kent verschillende patronen, van endemisch (een infectieziekte is permanent aanwezig) tot epidemisch (een snelle toename en piek in de verspreiding) tot pandemisch (een wereldwijde epidemie). Infectieziekten worden veroorzaakt door bacteriën, parasieten, virussen en schimmels. Echter, wanneer we kijken naar de snel opkomende besmettelijke ziekten (*emerging infectious diseases*)

– dat zijn de infecties die het vermogen hebben zich snel te verspreiden en ziekte en soms ook sterfte te veroorzaken – dan gaat het meestal om virussen. Daarom zal ik in het vervolg vooral over virusinfecties spreken.

Hygiëne, vaccinatie en adequate behandeling helpen de verspreiding en de gevolgen van infectieziekten [behandeling] te beperken of zelfs te voorkomen (hygiëne en vaccinatie). Maar af en toe ontspringt een infectieziekte, een virus, de dans en verspreidt zich snel onder grote groepen van de bevolking. Dat is het begin van een epidemie of zelfs een pandemie.

Virussen, bacteriën, maar ook parasieten en schimmels zijn overal om ons heen, sterker nog ze maken deel uit van ons, samen vormen ze ons microbioom en samen houden ze ons gezond. Maar als ons microbioom verstoord wordt, bijvoorbeeld door een trauma of langdurig gebruik van medicijnen die ons microbioom ontregelen, of als we in aanraking komen met een nieuw virus met ziekmakende eigenschappen, kunnen we ziek worden, zelfs ernstig ziek en is er een kans op overlijden. We hebben gedurende ons hele leven te maken met infectieziekten en de gevolgen ervan; van jong tot oud.

Sommige infectieziekten veroorzaken problemen in de kindertijd, zoals de bekende kinderinfecties. Gelukkig hebben we goede vaccins beschikbaar voor veel van deze infectieziekten, zoals mazelen, bof, rubella – allemaal virusinfecties. Het succes van vaccinatie stelt ons in staat ziekte en sterfte te voorkomen. Andere infectieziekten komen we juist vaker op wat oudere leeftijd tegen, voorbeelden zijn de griep [Influenza] en longontsteking door de pneumokokkenbacterie. Gelukkig kunnen we deze infectieziekten ook voorkomen met beschikbare vaccins. Veel mensen krijgen deze vaccins aangeboden vanwege hun leeftijd of een onderliggende ziekte of behandeling.

Kennis, bewustzijn en houding als antivirius

Kennis, bewustzijn, houding en houdingsverandering zijn de belangrijkste en krachtigste elementen die we hebben om de verspreiding van infectieziekten te voorkomen of de gevolgen te beperken. Alweer tien jaar geleden ben ik een internationaal project ‘Viruskenner’ begonnen, bedoeld om kennis, interesse, bewustzijn en houdingsverandering bij jongeren te stimuleren. *Kennis als antivirius* is de ondertitel. ‘Viruskenner’ helpt mee om jongeren bewust te maken van de rol die infectieziekten spelen in onze wereld en op welke manier wij ons daar- tegen het best beschermen. Jongeren uit Nederland, Italië en Suriname werken samen en bedenken creatieve en innovatieve oplossingen voor een belangrijk maatschappelijk thema; de maatschappelijke impact van infectieziekten.

De uitbraak van het coronavirus onderstreept dat kennis en samenwerken de hoeksteen zijn om de verspreiding van infectieziekten te voorkomen. Het gaat om kennis, bewustzijn en houding. Bij de introductie van nieuwe infecties kost het tijd om vaccins te ontwikkelen, maar met de kennis die je hebt over hygiëne als preventiemiddel kun je nu direct effectief optreden. Die kennis en die houding heeft een sterk verbindend, maatschappelijk element en als je dat op jonge leeftijd meekrijgt, heb je er een heel leven plezier van.

Vaccin en gedrag

Als we een vaccin hebben, kunnen we de verspreiding van een infectieziekte voorkomen en zo ziekte en overlijden voorkomen. Voor nieuwe infecties, zoals bijvoorbeeld het nieuwe coronavirus [COVID-19] hebben we het vaccin nog niet beschikbaar. Helaas kost het ontwikkelen van een vaccin veel geld en jammer genoeg ook tijd. Maar door slim gebruik te maken

van de beschikbare kennis kunnen we, als er voldoende middelen beschikbaar zijn, een vaccin veel sneller ontwikkelen. In de tussentijd, als het vaccin er nog niet is, hoeven we niet stil te zitten, omdat we veel kunnen doen om onszelf gezond en veerkrachtig te maken en te houden. Onze levensstijl beïnvloedt onze (veer)kracht en de kracht van ons afweersysteem op vele manieren. Het is dan ook hoopvol dat we deze factoren zelf kunnen beïnvloeden en daarmee kunnen bijdragen aan onze eigen veerkracht. Dat is een krachtige boodschap.

We hebben bepaalde gewoonten ontwikkeld die we als heel gewoon zijn gaan beschouwen, maar de realiteit is dat we onze omgeving, onze wereld zo hebben ingericht en zo gebruiken dat we minder weerbaar en steeds kwetsbaarder geworden zijn voor uitbraken van nieuwe infectieziekten. Technische ontwikkelingen maken ons leven aangenamer en gemakkelijker, maar vandaag leren we dat ons gedrag, onze levensstijl, inclusief hygiëne, de krachtigste wapens zijn die we in handen hebben. In de kern hebben we het over gedrag en gedragsveranderingen, gaat het over persoonlijke verantwoordelijkheid, maar direct daarmee verbonden de verantwoordelijkheid voor elkaar, we hebben het over saamhorigheid, over sociale verbinding.

Globalisering heeft ons op allerlei terreinen vooruitgang gebracht, economisch en cultureel en in het licht van ontwikkeling en internationale samenwerking zijn belangrijke stappen gezet. Maar tegelijk is er een keerzijde. Door globalisering, het gemak en de snelheid waarmee we reizen van de ene kant van de wereld naar de andere, is bijvoorbeeld de kans op verspreiding van infectieziekten sterk toegenomen. We leven op deze aarde, bewonen de aarde intensief en uitputtend, exploiteren en gebruiken natuurlijke hulpbronnen met een korte-